

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gamle Efterretninger om Fuglse-Herred i Laaland af udtrykte Haandsskrifter.

'adet og sidste Hefte
udgivet
som
et Indbrydelsesskrift
til den offentlige Examen i Odense Kathedralskole.
den 16de Septbr. 1811
og folgende Dage,

af
E. E r o j e l ,
forhen Overlærer ved hemelde Kathedralskole,
nu Mektor ved Fredericia Lærde Skole.

Odense 1811.
Trykt hos S. Hempel,
Efter af Fyens Stifts Adresselokomtoir og Bogtrykkerie.
Præis. Tid. Bibl.

Rødby.

Udi Rødby-Sogn er ictkunns den ene By, udi hvilken er Bolige eller Gaardsæder 11, Gaarde 49, tilsammen 60.

Gadehuse 81, her regnes ogsaa, hvor der undr tiden i eet Gadehus findes flere Voder.

Nok herføruden er Dreisminde, Vesten Rødby, hvor Færgestedet er fra Lolland til Femeren, og er der Fjærfhuse, hvor Folk boe i, 5¹).

1) Rhode (l. c. I. 579) angiver Folketængden i Rødby til henved 1000 Sjæle, efter Tællingen af 1787 var den 725 Sjæle. Denne Hartkorn er efter Begtrup (l. c. 665) 321 Dr. tiendebydende foruden Præstes og Degne - Gaards Jordene. Højkø - Præstehistorie hos Rhode kan af Manuskriptet fra 1707 saaledes fuldstændiggjøres og berigtiges: 1. Hr. Masmus 1527 yldes her Masmus Jensen Elythropagenius, døde 1572 som den ældste evangeliske Præst, efter henved 49 års Tjeneste. 2. I Stedet for Rhodes Johannes Jørgensen har Manuskriptet nu vurt Jakob Lyche Erythropagenius. 3. Imellem Rhodes Hans Hansen, 4de Præst efter Reform., og Jakob Nielsen

Mintzebolle-Sogn Øien for Nødby, og allerede
nereret til Nødby. Dette Sogn er ickuns een By,
udi hvilken Gård 16²).

Nok herforuden en Enbygde-Gaard, Sonden
Rinzebolle, kaldes Lundegaard.

Er tilsammen 17. Gadehuse 5.

Intet mere findes udi disse Sogne at skrive om,
det endnu bitterligt er. Alt saa i Sandhed er, be:
kjender jeg med min egen Haand, strevet og under-
strevet udi Nødby-Præstegaard den 23 November
A. 1624.

Jacob Nielsøn
Egen Handt.

har samme Munk. 2 Præstemænd, Efil Clausen og
Henning Clausen. Efter Jakob Welsen har Munk
Knud Knudsen og dervaa den af sit Tryglibrev til
Kongen bekendte Knud Christensen, som het givet
Lilnavnet Bruun. Af Præsterne før Reformationen
nævnes følgende: Hr. Henrich 1428, Hr. Niels Bramh
Hr. Hollæghe Andersen, Hr. Niels Otteson, Hr. Peder
Olufsen, Hr. Erich, Mag. Jakob og Hr. Henrich.

- 2) Kingsebeses Navn udleder Nødøe (l. c. 590) af et
Kalender ved Ælva King, om hvem gamle Vers sagde
at Stark Odder vel kunde ruske, men ikke kuske han
Han angiver Hartkornet til 158 Tdr., Holtemængde
til henved 300 Sjæle. Hvorded. kunde denne i e
halv Årnes Var syne ned til 110 Sjæle, som folke
taffingen af 1787 angiver?
-
-
-

Nebbelund-Sogn³⁾

Hvad Nebbelunde-Kirke er au'angende, haver den sit Navn af Byen, hvilken Wy er funderet og bygt ud paa en Odde, eller Neb saakaldet, ved Straunden, hos hvilken haver ligget en liden Skov, eller Lund, Nordvest fra, og er nu slet afhugget og ødelagt, og beraf kaldes Nebbelund.

Udi Nebbelunde-Sogn ere 4 smaae Byer,

1. Nebbelunde, udi hvilken ere 15 Gaarde foruden Præstegaarden og Degrøns Bolig. Af disse findes ved Magt 10, øde 5.
2. Buckehaffue, udi hvilken ere 8 Gaarde, de 6 ved Magt, de 2 øde.
3. Morre, udi hvilken ere 11 Gaarde.
4. Tøfste, udi hvilken ere 5 Gaarde.

Dette Sogn haver Gædehuuse 20.

3) har 242 tdr. Hartkorn, hvoraf 209 ere Vendeknes, og en Folkemængde af 317 Sjæle. I det ynre Minstre staar: "Hr. Christian Augustini haver skrivt lig soaret, at i Nebbelunde og Geddinge Kirker forefindes intet Mørkeligt." Hvillet er saa meget mer at beklage, som denne Samvittighedssraab. som Rhode kalder Præsterne, har givet os paafaldende Bewiis paa hans interessante Fremstilles Maade i den Stump af en Præken, Rhode (l. c. 671) har opbevaret: "Jesus var en klan lille Dreng, munter og veltilmode, havde et beiligt Haar, saavant som Hans Mortensens lille Dreng her i Byen ic."

Seddinge-Sogn⁴⁾

Denne Kirke haver haft i Begyndelsen tvende Navne. 1. Hellig Tresoldigheds Kirke, fordi den er opbygt in paa tu S. Trinitati til Ere. 2. Seddinge Kirke af Byen Seddinge, udi hvilken Kirken staer.

Udi Seddinge Sogn findes 2 Byer og 2 Enbygde-Gaarde.

1. Store Seddinge, udi hvilken ere 17 Gaarde, som ere ved Magt.

2. Lille Seddinge, udi hrilkene ere 9 Gaarde, de 6 ved Magt, de 3 øde.

Udi dette Sogn er en Hærgaard, ved Navn Lille Seddinge-Gaard, som er opbygt af de Wormender, og dit saaue Slægt eg Ufkomme endnu tilherer.

Gadehuse i dette Sogn 20.

3. Hvaad de 2 Enbygde-Gaarde onlanger, faldes de Danstede-Gaarde, eg have racet et gammelt Herresæde, hørpaa bee nu to Bønder, og hørde Daaer til paa denne Dag⁵⁾.

Widere i disse Sogne er ikke at finde, som kan tjene til Chorographiam, hvilket jeg Knud Christensen vinder med denne min egen Haand. Skrevet i Nebbeslunde d. 23 Novemb. Ao. 1624.

4) 189 Edr. Hartkorn, 198 Ejtele.

5) Dansted, nu en usri Gaard under Christianssædr.

Tirsted-Sogn⁶).

Sognekirken, saavæssem det ganske Sogn, harer
sit Navn af Byen, Kirken er bygt næst hos paa

- 6) Tirsted, 333 Ebr. hætte. og 600 Indbyggere (Rhode
l. c. 637), men i Maaret 1787 kuns 559 Indb. Rhode
melder, at Kirken i Begyndelsen kuns var en ringe
Bygning før det anselige Taarn, timelig ved Gaver
af de Søfarende, for hvilke det skulde tjene til Mærke,
eller ved Aflad blev tilbyggt. Herved bekræftes den
i det ældre Munkr. anførte gamle Menning om Kirkens
ældste Navn, da St. Nikolaus var de Søfarendes
Patron. cfr. disse Esterretninger I. Side 20 Note 29.
Det yngre Munkr. melder, kjendt som ubevistlig, at
Tirsted Kirke er fordum kaldet St. Hans's Kirke, og
at der St. Hans's Aften har været holdt Marked ved
samme. "Men vist er det — hedder det videre — at
Landemodet har været holdet i Tirsted Kirke, og, naar
noget sert Vigtigt kunde forefalde, ikke Forsamlingen
altid i den Kirke." Til Bevisis anføres nu følgende
Dokumenter betreffende Rubbelvikes Bortgivelse til
Præstebolig, hvilke tillige synes at vise, at Rhode feiler,
naar hau udleder Navnet Rubbelvike af Giverindernes
Navne:

Universis Christi fidelibus, ad quos præsens scriptum
pervenerit, Johannes Hynderbergh, sacræ réctor ecclesiae
Thorebye, officialis venerabilis in Christo Patris
ac Domini, Domini Voldemari, divina miseratione
Episcopi Otthoniensis, per Lalandiam in spiritualibus
generalis, salutem, crescentiam et orationes in Domino
salutares! Cum illa, qvæ inter contrahentes aguntur,
ob labilitatem memoriae hominum oblivionis defectum
inciderent, nisi scripturæ testimonio longum servarentur
in ævum, sicq. lucidius veritas, dum opus fuerit, in lu-
cem redeat, ut videatur ab omnibus, ne avaritiæ, victui,
deservientes de sua malitiosa machinatione commodum
possint diutius apportare, coram omnibus, quorum in-

en Banke ved Stranden. Menes derfor, at de Gamle
have kaldet den S. Nicolai-Kirke.

terest, seu interesle poterit in futurum, in verbo veritatis protestamur, quod Anno Dni MCCCLXXXII.
tertia feriâ proxima post Dominicam Trinitatis synodo generali in Ecclesia Tyrested, præsentibus honorabilibus viris, Dnis Sacerdotibus universis et singulis Ecclesiæ Rectoribus dictæ terræ Lalandiæ, aliisq. providis viris et famosis nobilibus laicis, qui pro tunc propter commune bonum universalis ecclesiæ terræ Lalandiæ pristinæ convenerant constituti discreti viri, æternæ suæ felicitatis memores, considerantes mundi cursus breves et vagos fore, videlicet quidam Petrus Ga'læ, Petrus Her-tøy, Jo. Hertey, Petrus Drumma, Petrus Jau..., Jo. Guld-mundesen, Matthæus Wlchæ, Jo. Wlchæ, Jo. Lavridz, quædam Botild. Gall's, Bo. Friis, parochiani Ecclesiæ Tyrsted præfate, terras dictas Røbbelychæ sibi pertinentes ad mensam Sacerdotis Parochialis in Tyrsted sano animo et matura deliberatione cum omnibus et singulis adjacentiis, aquis, pratis, sylvis, pascuis, rubetis, humidis et siccis ad omnes fines camporum, nullis duntaxat exceptis, rite et rationabiliter in salutem animæ suæ contulerunt, et secundum canonicum jus scotaverunt, Dno Paulo medio tempore eiusdem Ecclesiæ Rectore scotationem legitimam acceptante, jure perpetuo fine cuiuscunq; reclamatione veraciter possidendas. Ita quivis plebanus, quicunq; fuerit, dictas terras libere possebat, et in usus habitandi juxta velle disponat et disponere debeat, eisdemq; pacifice perpetuis temporibus fruatur, memoriamq; animarum larum in misis, vigiliis, orationibus, prædicationibus ac aliis piis exercitiis divina stipendia reddens in perpetuum habeat, quæ facere sibi inspiraverit clementia Salvatoris. In cuius protestationis cautelam et ad dimovendam futuram calamitatem hæc illum nostri officii una cum sigillis honorabilium virorum Dominorum quorundam distincte audientium, videlicet Hermanni in Marstov

Erenberti in Garljevinge, Johannis in Møhsted, Hermanni in Nethelby, Maruardi in Hjørring, Lamberti in Jerindleue, Matthiae in Dellefylde, Johannis in Bursfee, Olai in Urninge, Petri in Herrish Kirke, et Michaelis in Tylse præsentibus sunt appensa. Datum et actum anno, die et loco supradicto.

Nu følger Bisoppen's Konfirmation saadanende:

Voldemarus Dei gratia Episcopus Orthoniensis universis Christi fidelibus, ad quos præsens scriptum per venerit, salutem et mutuam in Domino caritatem! Dum divina clementia in mentes fidelium provocante terras quasdam dictas Røbbelyche quidam Parochianæ in Tyrsted terræ Lalandiæ nostræ Dioecesis ob salutem animæ suæ ad mensam sacerdotis in Tyrsted cum omnibus et singulis pertinentiis, prout scotatione legitima et jure canonico per literas officialis nostri de synodo generali sub fideli bonorum testimonio nobis porrectas sufficienter edocetur, contulerunt perpetuo sine omni reclamatione possidendas; Nos igitur sacro illorum desiderio admoniti, ne ipsis Sacerdotes Parochiales aliquas incurvant molestias, juxta dictorum fidelinum voluntates, literas et acta discerotorum promisorum in nomine Domini tenore præsentium robustoramus et confirmamus, inhibentes sub pena excommunicationis, non aliusquis, eiuscunq. conditionis aut status exfliterit, plenarium prænominatae Ecclesiæ Tiersted, quicunq. fuerit de cætero, de ipsis terris aliqualiter molestia seu infestat in futuro. Qvas terras in gremio sanctæ matris Ecclesiæ ad præsens recepimus a nobis et nostris Successoribus canonice defendendas. Datum anno Dni MCCCLXXXIII in profecto Sixti Papæ et martyris nostro sub secreto præsentibus impenso. Underskrifterne mangl.

Af Thisteds Præster efter Reformationen har det yngre Manér. Følgende: Christiernus Lunde, Clemens Albinus, Paulus Jani Tisted, Petrus Albinus Autæ Pontanus, Petrus Jacobi, Nicolaus Erasmi Bognes, Johannes Johannis Hammerus.

Om den første af disse ansøres dette Epitaphium:
**Viro pietate atq. eruditione claro, Dno Christierno
 Lunde, Pastori Ecclesiæum Tiersted ac Schiøringc,
 cuius uxor charissima Anna Johannis f.**

Uxor:

**Chare mihi conjunx, cur jam te mors tulit atra
 Hic mæsto flenti funéra corde tua?
 Rex utinam cæli velle mihi redderet, aut me
 Ire modo comitem vellet ad astra tibi!**

Maritus:

**Sile, rogo, lacrymas, uxor dilecta, frequentes,
 Tuque deum semper consule, fide deo;
 Is etenim mundum juste moderatur ab alto,
 Et, quæcunq. facit, sunt bona valde piis:
 Reddiderat vitam pro vita fine carentem,
 Nunc ergo cantat mens mea læta deo.**

Uxor:

**Vita tamen nobis fuerat tua grata, marite,
 Sed, quâ nunc frueris, gratior illa tibi.**

Maritus:

Laudibus ergo dei celebrabis numin....

Uxor, et hani vitam det tibi sancta . . .

Nunc age, qvem dominus socium pro me tibi . . .

Dilige, dum Parca vos superesie velit.

Obiit anno 1555. 16. die Iulii.

Hic dormit tutus cum privigna Elisabetha

Vitricus: hos ambos lectulus unus habet.

Obiit illa anno 1555. 17. die Julii.

**Denne Gravkrist er af Præsten Joh. Hammer, som
 døde 1699, og om hvem det paa en i Kirken værende
 Mindetavle hedder:**

Hic situs est Hammer, mundi lux atq. lucerna

In vita et verbis, inde lucerna poli.

**Det er ellers besonderligt nok at Manuscriptet af
 1624 slet ikke omtaler den frygtelige Revershistorie,
 som Rhode henfører til Året 1620, og altsaa endnu
 maatte være i frisk Minde. Det yngre Mskr. har
 denne Historie, og tilføjer, at der endnu den Lid**

- I. Tirsted-Sogn er en Herregård, Tostrup,
B. Jørgen Grubbe Eilersens⁷).

II. Byer 6:

1. Aaserup; i den ere Gaarde 6.
2. Brandstorp; i den Gaarde 6, Gadehus 10.
3. Sander Tirsted; i den ere Gaarde 11,
Gadehus 11, Gaardsæde eet.
4. Wiet; i den ere Gaarde 4, Gaardsæde 1,
Gadehus 3.
5. Biering; i den ere Gaarde 8, Gadehus 3.
6. Øster-Tirsted; i den Gaarde 7, Gadehus 2.

fundtes Kul og andre Legn til, at de havde gjort Ild
oppe i Daarnet, samt at deres Gjæster (7 i Tallet
og 1 Kvindfolk) fundtes aftegnede paa Hvælvingen
over Choret med rød og andre Farver.

7) Tostrup blev 1729 Hovedgaarden i det da oprettede
Greveskab Christianssæde. Plandt Tistrups gamle
Eiere nævner det ældre Mstr. Jørgen Grubbe Eiler-
sen, og det ungere Christian Grubbe, der var gift
med Magdalene Kaas, skal have levet hennimod Slut-
ningen af 17de Sekulum, og er begravet i Tirsted
Kirke. Begge disse Tistrups Eiere savnes hos Mikode.

Skjøring-Sogn⁸⁾

annexeret til Tirsied. I det ere 2 Byer.

1. Vester-Skjøring; i den ere Gaarde, foruden
Præstens og Degneboligen, 11, Gadehuse 13.
2. Øster-Skjøring; i den ere Gaarde 11,
Gadehuse 5.

Imellem disse Sognekirker Norden til en liden Lund, ligger Præstegaarden, et Enbugge, kaldet Rubeslelle; hvilken i sordum lid laa Norden op till Tirsied-Kirke, men der de Lybske afbrændte Lolland, blev og Præstegården der øvelagt.

Er i fornævnte Sogne 4 Hilder, liggedes efter hinanden af Østen i Vesten, og er deres Spring af Øst = Sydost. De 3 østersie udøses, naar Bihov gjøres (som nu forgangen Epinner), men den vestersie løber i Stranden ved Tirsied-Kirke.

Dette om Tirsied- og Skjøring-Sogne i Lolland.

Nicolaus Erasmi Rognesius
manu mea,

8) Skjørringe, 215 Ebr. Hartk., 314 Eiale. Det yngste Mørk melder, at det af gamle Dokumenter er besvistligt, jus patronatus ecclesiæ Schjørringe episcopum Otthoniensem penes suisle.

Weylebye²⁹.

Udi Weylebye = Sogn ere 2 Byer:

Denne Euebye, Weylebye. Udi hanner ers
Gaarde 30, Gaardsæder 5, Gadehuse 30.

Den anden Bye, Thorpe, hvor Kirken bygt er
in papatu S. Nicolao sacram. Udi Thorpe er
Gaarde 1, foruden Præstegaarden og Degueboligen.
Dette bekjender jeg med denne min egen Haand
underskrevet. Thorpe den 26 Novembris 1624.

Erasmus Erasmi

Laulandus.

Om Vægeby-Kirke er uølsoin indfert hos den
Optegnelse om Landekirke; behøves ikke videre derom
stor Undervisning eller anden Antegnelse, og er for
14 Dage siden tilsendt vor høje Superintendent¹⁰).

9) Væleby = Sogn bestaaer nu kunst af 1 By paa 208 Ebr.
Hartk., og er siden 1695 annekteret til Thisted og
Ejgøringe. 1807 var dens Folkmængde 310 Sjæle.
Af det yngre Manuskript kan Rhodes (l. c. 656)
Præste = Kølle udafdes og berigtes saaledes:
Hr. Lauritz Hansen var Sognepræst i 53 Year, og døde
1613. Daas hans Elgsteen staaer i Durat aniata fides:
Astra rosæq. cadunt. Hr. Niels Niemann Rø-
ring. Hr. David Davidsen døde i Januar 1681.
Hr. Niels Niemann Medelfart døde i Oktober 1694.
Jern = Bogstaverne H. B. I. I. og neden under D. K.
som findes paa vestre Side af Laarnet, betyde Hr. Bas-
ton Jens Juel og hans Frue Dorothæa Krag, som
1694 lode Kirken i standsette.

10) Vægeby har 173 Ebr. Hartkorn og næppe 200 Sjæle
(Rhode l. c. 677). Kirken er nedbrudt.

Oftofte Sogn¹¹⁾ *)

Dette Sogns Leilighed øster vores allernaadigste Herris og Konings Mandat, vid heilæde Mand, Doctor Hans Michelsen, Superintendent over Fyens Stigt, at angive, haver jeg Jacob Jacobsson, loci pastor, hvis documentis og emeritorum relationibus, som fandtes, per methodum, som Eiden og Leiligheden udkraede, colligered.

I. Locus. Denne Situs er nemorosus, saa dette ganske Sognesang haver været begroet med smaa Skov, som her ubt Landet faldes Underskov, og var i Synderlighed dette Slags, Ulster, Hasler, Elletræer og alle Slags Torne, og iblandt Didenstov, Egg og Bon, saa Skoven i Begyndelsen var Folkenes Næring, efterdi den var overslodig. Var og overslodig med Bonbog og Skovabeler, som er endnu nok at finde paa Grunden.

Dette Sogns Begreeb strækker sig paa Længden næsten en halv Miils Bei, og, naar man agter huius totius terræ situm ab orientem,

II) Dette store Sogn har 759 Dr. Hattl. og 1288 Indvaanere.

*) Øftofte Sogn, der tilforn ligg i Roslags Sønder Herred, eller, som det i Valdemars Jordebog faldes, Urninge Herred, ligget nu i Fuglse Herred, Roskilde Amt.

da ligger det Nord - Nordost udi Landet, men, agter man Sønderherred, som det ligger udi, da er det det østerste Sogn i Herredet.

II. Nomen. Olin kaldtes dette Sogn Skouffsbjær, men der Eid efter anden blev afroddet hele Pladse, og disse planities blev dyrkede til Agerland, kaldede de Gamle dennem Lofter, og havet Sognet sit Navn af Sønderherred, som det ligger udi, nemlig det allerøsterste Sogn, q. d. Østre-Lofter i dette Herred¹²⁾.

III. Templuni. Udi Østofte-Sogn er ifkun^s een Kirke, som er bygt midt i Sognets Hovedby, som kaldes Østofte-By, paa en smuk hoi Plads, noget høiere end den anden Ort runden omkring. Kirken er en gammel fast Bygning, lang og passelig breed. Grunden er sjon hvid Sandgrund, saa aldrig findes Vand i Begravelser, i Kirke heller Kirkegaard, og en fast Muur af brændte Steen gazer om den gamle Kirkegaard. Denne Kirke kaldes meenlig efter Byen Østofte-Kirke sub Clemente VI. pontifice Romano per Johannem archiepiscopum et **ii** alias Episcopos indviet et S. Petro sacratum

12) Rhode (l. c. 657) vil, at Østofte skal være det samme som Gies- eller Ejendoms-Lofte.

anni Salvatoris 1345, 4. die mensis Julii, et
anno 4. sui pontificatus, som et stort pergamenz
Pavebrev med 12 Bispers Navne og underhængende
Weseglinger, givet og strevet annis et
diebus ut supra, udviser.

IV. Ministerium et ministri. Udi denne Kirke
skeer Guds Tjeneste, og Tilhørerne holdes til haus
Frygt, som estersølger: Om Lørdagen, naar Klokk'en
haver slaget 2 efter Middag, ringes til Kriste, at de,
som ville om Søndagen derefter gaae til Guds Bord,
da komme af de næste omliggende Byer, at Tje-
nesten i Kirken om Søndagen ikke skal forhales, og
de da om Lørdagen lade sig overhøre af Guds Ord's
Tjenere, og aannamme den hellige Absolutiv. Men
de andre fraliggende Byer komme om Søndagen
betimelig. Alle Onsdage holdes her Vedesdage, og
da prædikes Børnelærdommen for Ungdommen, ja
endog de Gamle, og da examineres Ungfolk, som
agte at gaae til det helværdige Sakrament. Om
hoitidelige Fester skeer Troprædiken, Høimesse og
Aftensang, at Tjenestebud kan og komme til Kirke,
som ei kan komme til Høimesse.

Og haver af Arilds Tid været efternævnte, som
paa saadant skulle være:

1. Sognepræsten,
 2. Kapellanen,
 3. Degnen,
 4. Skolemesteren, som lærer Ungdommen at læse og
skrive Dansk, samt daglig lærer den nem Katechismus
-

med Lutheri Forklaringer, og i Kirken Onsdage og hellige Tage at pryde Sangen med Skoleus Ungdom udi Choret.

V. *Habitus parochianorum.* Hvis Sognes folkenes Klædedragt vedkommer, havet den i gamle Dage været ensfoldig og alvorlig. Mændene de bare Kjortler hængende midt neder paa Laaret; paa Ryggen sad 2 store Folder, og 2 over hver Albue for Styrkes Skyld. Den nederste Part af deres Klædedragt var Buxer og Hosser udi eet, hvilket de kaldte Broghoeßx. Paa Hovedet havde Hver et lidet Bonnet, som var nopped, hvilket de kaldte Nophett, og paa Fodderne Luenge = Sloe.

Qvinderne, naar de ginge til Kirke, brugte over dønnom deres Skørter af adskillige Farver, at de og paa andre, Tider dønnom kunde bruge at gaae udi uden videre Bekostning. De og vel brugte til Prydelse blankt Sølv og forgylt, at naar Saadant blev gammelt og forslidt, duede Stykerne at gjemme.

Huus og Gaard var prydet med allehaande Bohav; Kammer og Kjelder frydede dem med adskilligt Forraad. *Æras vertit omnia.* Nu skal man ei stille Bønder og Borgere fra hverandre i Klædedragt, eller Borgerster og Bønderqvinder, saa at mange af disse Bønderfolk have byttet med deres Forsædre more Ganimedis; for Ærvelighed Hosart i Klæder,

for velbygte Gaarde og god Fortinue tomme Huse
og bedrøvet Fattigdom. Omnia cedant in meliora!

VI. Parochiæ distributio cum suis adjunctis
et parochianorum notatio.

Udi dette Sogn ere 9 Byer, store og smaae,
og sage denne fornævnte S. Peders Kirke, samit
hvis Indbyggere, som hos hver By er antegnet.

I. Østoffte=By er temmelig vidt begreben, og
udstrækker sig i 3 Grene eller Parter.

Den ene Part ligger Nør, og kaldes
Nørreballe.

Den anden Sønder, og kaldes Sønderballe.

Den tredie Vester, og kaldes Vesterballe.

I. Nørreballe, deri ere fulde Gaarde 17,
Gaardsæder 2, Gadehuse 5, øde Jord 1, som
tvende Bønder bruge. Af disse fornævnte
til Kronen 2 Gaarde og 2 Gadehuse. Til
Marieboe-Kloster tilforne, og nu til den Konges-
lige adelige Skole Sørs 3 Gaarde og et Gade-
hus, og denne fornævnte Ødejord. Til Adelen
1 Gaard og 2 Gaardsæder og 2 Gadehuse.
Til Præsten 1 Gaard^{1 3)}.

13) Gaardsæder ere halve Gaarde, som hørtfæstbes paa
Gæstersnes Livstid. See disse Esterretninger I. Side 13
og 15de Nummer.

Udi denne Byens Part, fra Kirken Nord-Nord-øst ligger Præstegaarden i en Mose, saa der er imellem Kirken og Præstegaarden en Tofte som kan saaes med 20 Skp. Byg, og er regnet for et Pund Land, og lidet Eng. Til denne Præstegaard er givet af en S Velbündig Tomfrue for mange Aar forleden et Rud i Skoven (som vi kalder) eller et lidet Enemærke og Skovhave med noget Agerland, Engbund og Skov, som kaldes Siberud. Steden harer sit Navn af Tomfruen. Hun hed Tomfru Sibilla, og dersor med gammelt Navn kaldes Haven efter hende Sibils Rud. Udi dette Rud ligge nogle store Stene sankede, og siges efter gammel Beretning at denne Tomfrue lod lægge ned Forsæt at ville lade der opbygge et Kapel. Men midlertid døde hun, og siges at ligge begravet strax Væsten Ruddet i en Høi omsat med Stene, som store ere, og kaldes Sibilshøi. Æg ligger dette Rud strax ved Skjellet mellem Østroffte-Sogn og Stockemarke-Sogn.

Strax Østen fra Præstegaarden ligger en Heden Have udi Skoven, som groer udi kuns Understov; denne kaldtes i gamle Dage Lyrehauß. Hvor udaf den harer Navn, veed man ikke, men Bymændene vilde udi min S. prædecessoris Tid det derivere af Varsage at Sognepræsten skulde holde demmed en Lyre

om Sommeren, og om Vinteren føde den. Men ved vidlestig Rettergang er dette undersømt. Herforuden er til Præstegaarden liden Aal, som er udi alle Marke at saae 5 Pund Land, og ringe Eng¹⁴⁾.

Nok udi denne Byes første Part ved Kirlemuren Syd = Sydvest er Degneboligen bygt, og derhos en liden Toste et Tonde Land at saae, som kaldes Degnetosten. Og derforuden ligger ikke mere til den uden 2 Småahaver i Skoven. Den ene kaldes Ingerud, og siges at have Navnet af den, som Ruddet havet foræret.

2. Sønderballe kaldes den anden Part, og derudi findes regnendis fulde Gaarde 12, Guardsæder 1, Gadehus 12.

Og af disse fornævnte Gaarde ligge 4 til Østofte = Kirke. 3 af denuem yde deres Landgilde til Kirken, og den 4de til Østofte = Kapellan, og disse fornævnte 4 Gaarde eller Thiemere gisre Superintendanten over Gyens Stigt deres Egter, naar han kommer hid til Lands, at age hannem med hans Gods fram og tilbage; deiligste, naar paa Kirken skal forbredes, og Kapellans Gaarden, og kaldes Bispe-

14) 1 Pund Land, Jord, hvori kan saaes 20 Ekpr. Rng, eller 24 Ekpr. Rng. See Utendt Berntj. Danm. og Norges frugtb. Hærh. II. Side 214.

Thiennere, som gamle Breve udbøse, eller **og**
Kirke-Thiennere.

Kapellanen harer i denne Byes Part sin Residenze, og dertil ingeu Abl uden 2 Skpr. Land, men i andre Maader af Ørigheden, Sognefolket og Præstien til Underholdning er aflagt.

Disse fornævnte ligge til Kronen Gaarde 5, til Sorø Gaarde 3, Gaardsæde 1, til Aldelen Gadehus 1.

3. Vesterballe faldes den 3die Part, og derudi findes regnendis fulde Gaarde 7, Gaardsæder 2, Gadehuse 11. Blandt disse ere til Kronen Gaarde 2, Gadehuse 3; til Sorø Gaarde 4, Gadehuse 8; til Aldelen Gaardsæde 1.

Øg udi denne Part harer Skelemesieren sin Bolig, og underholdes af Sognet og Sognes præsten.

2. Paarup-By, efter Gamles Tale harer sit Navn af en Aldelsmand, som boede i denne Bye udi sin Sædegaard (som nu er tvende Bøndes gaarde) hvis Navn tilforne harer standet i Kirkes vinduet, nemlig Tunker Phare tii Pharup.

Ød denne Bye ere regnede Gaarde 8, Gades huse 5. Øg denne ganske Bye ligger til Sorø i Sjælland.

3. Erichstorp = By harer sit Navn af en Befæstning, som harer ligget Norden ved denne Bye, hvor endnu er til Sime en breed Vold eller Plads, med 2 Rundgrave, og imellem begge Gravene en Umgang, og en Korsgang igjennem Volden, saa Umgangen ikke kan sauges, hvilket kaldes Slottet Erichstrup.

Udi denne Bye ere Gaarde 11, Gadehuse 3, Smedie 1, og ligger nu denne Bye til Sorø i Sjælland.

4. Langed. Denne Bye, hvorfra den harer Navn kan ikke udspørges. Udi denne Bye ligger en breed Steen op'agt paa nogle andre Stene, hvilken Steen kaldes Al'tharsteen og er en gammel Tale hos Bymændene, at for Østofte Kirke blev opbygt, da holdtes Messe og Gudstjeneste hos denne Steen, og uddeles det hellige Sakramente, og efter gammel papistisk Visus paa denne Steen viedes deres Mad ic. Verettes og om denne Steen, at udi en Präfis Lid for mange Aar siden, ved Navn Hr. Peders, lod han sætte 6 Heste for en Slusse, at age den til Prästegaarden, den at ville bruge, men der de kom u'en Byen, blev Stenen saa tung, at den ikke kunde drage, saa Hestene blevé fraspændte, og 2 Stude igien forsøgte, kunde hende til den forrige Sted littelig drage. (Dette skete gjerne in papatu, hvor mange seismme Stykker skete). Nostra Ecclesia supra lapidem angularem fundata est, et quotidie sancio ministerio ædifi-

catur, cuius ministri pennati sunt, ante quorum oculos frustra projiciuntur retia.

Udi denne Bye ere Gaarde 8, Gadehus 1, og af demnom ere 6 Gaarde og fornævnte Gadehus til Sors i Sigeland; til Udeleu de andre 2 Gaarde.

Sydvæst fra denne Bye ligger et Enbygge med passelig Jord og sion Skov, kaldes Kaalding, og ligger til den Hg. adelige Skole Sors.

5. Siørup-By har sit Navn af en smuk færst Sø, som den er bygt langs ud med.

Udi denne Bye ere regnede Gaarde 17, og meest alle smaae Gaarde, Gaardsæder 3, Gadehus 15. Af disse ere til Kronen Gaarde 5, Gadehus 9; til Sors Gaarde 5, Gadehus 2; til Udeleu Gaarde 7, Gadehus 4. Smedie 1, kaldes Byens Smedie.

Udi Vester fra denne Bye ligger et Enbygge og et lidet Gaardsæde, som kaldis Taa gerud. Hvoraf de have Navn, veed man ikke. Naar de sættes, da sættes de af Kongens Lehnsmand paa Halssted, men Landgilde og Arbeid gives og gjøres til Kapellanen i Stockemarck.

6. Fuleboech. Denne kaldes en By, men er kun saare lidet; havet Navnet af Steden, som Husene ere bygte paa, som er en Morads, baade Dindt at komme til By og fra By. Udi denne Bye er kun Gaarde 1, Gaardsæder 3. Gaarden ligger

til Sors og i Gaardssæde. i Gaardssæde til Ny-
hjæplugs Hospital og i Gaardssæde til B. Erich Wilde.
7. Hauerlycke. Denne Bye harer Navnet af
Steden, thi denne Byes mesie Jord og gaarste
Skov var indelukt udi Skovhaver og Enemarker.
Midt udi Byen ligger en stor Høi, omsat neden til
med store Stene, som kaldes Korschøjien, og uaf
denne Høi ere udgravne Folkebeen og Menniskers
Hovedpander. Berettis af Oldtale, at skulle have
stændet paa denne Høi et Kapel, ved Navn hellig
Kors's Kapel. Ved den nordostre Ende paa Byen
ligger en Herregård som udi S. Lawe Buch's Tid
til Hersloff blev funderet og bygt paa den Sted,
som en Ejendomsbonde paabøede, og laa til Kronen,
hvilken S. Law Wenstermand*) afkøbte, og sin
Konkubine ved Navn Anna Knuds Dotter foræret;
men der S. Law Buch bekøm Godset, og sig med
Magestiske tilhandlet Kronens, Klosterets og
Præstes Diennere, blev denne Gaard af hamom
opbygt, og givet Navn efter Byen Hauerlycke-
Gaard. I Begyndelsen var denne Bye den bedste
i Sognet, men nu med de ringeste, 5 store Gaarde
afbrudte ere og lagte under Gaardens Frithed,
ikke udi den S. Welbyrdig Mands Tid alene,

*) Buch, eller som det og Streves Bæk og Wenstermand elsest
Wenstermand ere — efter Dr. Landsdommer Badeus Numarks-
ning — Naene par to hamle nordiske Familier, hvoraf den
første endnu skal storcere i Sverrig, og den sidste oprindelig noef
er mort.

men og udi denne B. Mands Tid, som nu eier Gaarden, Velb. Erich Vilde til Kjærsgaard i Fyenn, som ved Bøndernes Ford formerer Gaardens Eiendom¹⁵⁾).

Udi denne Bye skulde findes til B. Erich Vildest Gaard fulde Gaarde 16; men de fleste maae kaldes smaae Gaardsæder. Nok til Fuehsang-Gaard 1, Gaardsæde 1, Hillesæd Præsiegaard Gaard 1. B. Erich Vilde Gadehus 4. Fuehsang Gadehus 2. Smedie findes een øde paa Erich Vildest. 8. Díeesnæs. Denne Bye menis at have bekommet sit Navn og udaf den Ørt, som den er paabygt, som er et næs eller Odde, som udskyder sig i Stranden, og yderst paa næsset ligget en Hoi, kaldet Suænne-Hoi, og holder Navnet deraf, at af Arildss Tid til denne Dag haver dette ganske Cogn holdt Vagt ved Vagt-Svende paa dette Sted, at Skibe i Feide-Tid ei skulle indkaste udi Landet paa denne Plads Krigsfolk, og af denne Hoi er vidt Udseende ud i Stranden.

Denne Bye udi høilovlig Konning Woldemars Tid haver ligget til Wordingborrigs Lehn, som Old ester anden veed af at sige, og var et frit Virk, saa at Lingstokkene endnu ere til Siune paa Gaden næsten midt udi Byen. Æ fordam Tid

15) Haversvællegaard nu ligesom Banholmsgaard, under Grevskabet Knuthenborg.

vare de alle Fiskere, men ubi Længden ere i
blevne smaae Gaarde 22, Gadehuse 10, Smedie;
Denne gaanske Bye er til Euro i Sjælland.

9. Vannholm = Bye kaldes og harer Navn a full
datore et fundo. Den, som først bygte hendi
hed Vaniall, og er Byen bygt ved Stranden pa
en Holm, q. Vanials = Holm. Strax Østen deni
Bye lgger et Enbygge, kaldis Vannholinsgaard
hvori han boede, og hans Fiskere boede, som Bye
er bygt. Ud med Gaarden ligger en stor Hø
og runden om ere høie Wolde og dybe Graver
som kaldis Huuushøv; berettis, at Huno pr.
mus princeps huius terræ, der havde en Be
fæstning, enten et tutela, som efter gammelt Nav
kaldtes Varfred, vel et Jagthaus (thi der omkrin
er en hylig Jagt) kan man ikke vide, og ved denn
Høi løber en Aa igjennem Landet og i Stranden
hvilken havet sit Navn af haunom, og kalde
Huuhsaa.

Der ligger en Biig midt imellem disse toend
fornørnte Byer ubi Skielled, som kaldes Swan
biig, og skal have sit Navn deraf, naar Konning
Woldemar seilied fra Wordingborre, kom Hans Maj
med sin Jagt, Swanen, hvilken blev indlagt i denn
Biig, og efter dens Navn siges Vigen eller Havnen
at have Navnet Swanens Biig. Det pleier
ubi stor Storm og Vinters Tvang ubi denn
Biig at forsamlies levende Swaner. Om de gamle

Forsædre deraf have givet denne Havn sit Navn,
veed man ikke.

Norden for denne Bye Vannholm ved Strandbanken have de Borgere udi Marieboe bygt deres Egeboder, hvor de indlægge deres Korn, som de efterhaanden lade nederage fra denne fornævnte Kjøbssted det at udskibe; desligesle indlægge hvil Ladning, som Elive i Havnen indføre, det efter Lejligheden at lade opage, fordi der er ikke auden Indseiling til denne Bye.

Udi Vannholm ere Gaarde 11, Gaardssæde 1,
Gadehuse 6, og ligge alle til Sors i Sjælland.

Men fornævnte Embygge, Vannholms = Gaard,
med en Vandmølle, laa tilforn til Marieboes Kloster, men nu til Asmark Gaard, som er Belb. Christopher Urnis, Kong. Majestæts Rentemesters¹⁶).

Osten denne Bye ligger et Embygge og et Gaardssæde og Marieboe = Klosters Gadehus udi Skoven midt udi Moradser og Bække, og kaldes rettelig Woistoe¹⁷).

Alle Kronens Tjenere i dette Sogn ligge til Halsted = Klosters Lehn, og soge Retten til Fuelser Herreds Ting, desligest Auledens til dette fornævnte Ting.

16) Asmark, nu Knuthenborg.

17) Woistoe, ventelig Worskongaard, en ufri Gaard under Knuthenborg.

Men forдум Marieboe = Klosters Tienere ligge nu til den Rgl. adelige Skole Soro med deres Tribut og Hærlighed, og deres Ret falder til Marieboe = Klosters Virketing.

Dette Fornavnte er enholdelig sammenstrevet om dette Sogn, af hvilket prudens Chorographus vel udleder, det hannon kan være tienligt.

Djøfste 8 Decemb. Anni 1624.

Jacobus Jacobæus mpp^{ss}).

Femøe¹⁹).

Anno 1624 den 13 November er antegnet,
hvort mange hele, halve og øde Gaarde, som ere paa Femø.

18) Blandt de af Rhode anførte Stedets Præster maa indestydes fo:fatteren af denne ille uinteressante Beskrivelse, Hr. Jakob Jakobsen, 3die eller 4de Præst efter Reformationen. Af en Inscription, som det yngre Mfr. meddelet, sees at Hr. Jørgen Christensen, som Rhode nævner, harde været Sognepræst i 51 Aar, og Præst i Fuglse-Herred i 47.

19) Femøe havde 1787. 392 Beboere. Mfr. af 1707 har følgende om Kirken, meddeelt af daværende Præst, som Rhode falder en stor Pralet: "hos Femøe Kirke ere ingen Antiquiteter at finde, saavidt Sognepræsten Hr. Hans Casper Drejer har angivet, uden en afkast Altertavle, hvorpaas staaer udhugget et Orindebillede med en Due over Hovedet, svævendes imellem 2de Mandsbilleder — — Af en Skrift paa Væggen ved Prædikestolen kan fornemmes, at den før Reformationen var et Annex til Færs, og at der siden Reformationen (til 1707) har været 9 lutheriske Præster."

Nørreby.

Hele Gaarde ere 17; halve Gaarde ere 11;
øde Gaarde ere 3 halve.

Syndereby.

Hele Gaarde 12; halve Gaarde 9; øde Gaarde
1 halv.

Morthen Jensen.

I. N. R. I.

Fæs-Sogns geistlige Øvrighed er udi Alholm-lehu; og verslig Øvrighed udi Nyköpings Lehu; thi Kirkens Regnslab heres paa Alholms Slot udi Laaland, og Kirken hører til Gulsoeherreds Provstie i Laaland; men Vonderne ligge til Nyköpings Lehu udi Falster.

Hvad denne Øes Sogner er anlangendes, da er her alene eet Kirke-Sogn paa Landet.

Udi dette samme Kirkesogn ere twende Landsbyer, Vesterby og Østerby, men ingen Herregårde, eller Kjøbstæder^{2c)}).

Udi den Vestre-Bye ere 32 hele Vondergaarde, 2 halve Vondergaarde, og 15 Gadehuse.

Udi den Østreby ere 33 Vondergaarde, eller Volsgaarde, alle hele Gaarde, og 10 Gadehuse.

Herforuden er en lidet Øe her til Sognet ved Navn Øers, paa hvilken der ere 4 Vondergaarde, som have meget ringe Jord, og 1 Gadehus.

20) Gæse har 462 Dr. Hattl. 722 Bedoers.

NB. til Gadehusene her i Sognet er ingen Ford eller Abl.

Hvad videre henhører til Chorographiam, kan jeg ikke opspørge. Aldet, end som forgangen Åar blev hedenstillet. F. P. Præstegaard d. 10 Novemb. 1624.

Severin Person Brun.

Ihs.

Aføe Sogns²¹⁾

geistlig jurisdiction er under Alsholms Lehn udi Fjelde-Herret udi Laaland, men værlig jurisdic.
hører til Nykøbing Slot udi Falster.

Paa formænnte Aføe er eet Kirke-Sogn, og
en lidet anden omfladt Øe, som hører til samme
Aføe-Øye, hvor der Ingen boe.

Decimantes paa forn. Aføe ere 14.

Gadehuse 4, og haver ingen Ford at saae paa,
eller Abl. Ingen Herregårde.

Hvad videre henhører til Chorographiam, findes
ikke hos os, der mig er vitterligt, uden det, som fors-
gaugen Åar derom blev fremsendt. Scripta Aføe
15 Novembris Anni 1624. Peder Adtzersonn,

P. L. m.m.

21) Aføe havde 1787 kuns 135 Beboere.

Mættelse:

I disse Øfterretningers 1ste hefte, Give 25. Anmæltn;
33, sidste linie fra neden, for frater Iøg titularis.

Den offentlige Examen i Odense Cathedralskole begynder Mandagen den 16 Septbr., og udføres de følgende Dage fra Kl. 8 til 12 Vermiddag, og fra 2 til 5 Estermiddag. Videnskaberne, Lærernes og Ungdommens Velvære og Venner indbydes til at bivaane Prælene, og være vor Examen med Deres Mærkeelse.

Vrog og Videnskaber examineres i følgende Orden:

den 16	September	=	Latin i alle Klasser,
17	—	=	Græsk ligeledes.
18	—	=	Dansk — —
19	—	=	Tysk og Fransé.
20	—	=	Tysk, Fransé, Hebraisk og Philosophisk Historie.
21	—	=	Religion.
23	—	{	Historie og Geographi.
24	—		
25	—	{	Aritmetik og Geometri.
26	—		
27	—	=	Naturhistorie.
28	—	=	Physik.
